

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કન્હૈયાલાલ અગ્રવાલ

વિરુદ્ધ

ભારત સંઘ

૨૯ જુલાઈ, ૨૦૦૨

[ન્યાયમૂર્તિઓ રાજેન્દ્ર બાબુ અને પી. વેંકટરામા રેડ્ડી]

સરકારી કરારો-સામગ્રીનો પુરવઠો-ટેન્ડરનું આમંત્રણ-છૂટ સાથે ટેન્ડર ઓફર કરનારા ટેન્ડરર્સમાંથી એક-આવા ટેન્ડરનો સ્વીકાર-ભલે તે ગેરકાયદેસર હોય કે મનસ્વી-કારણ કે આવી ઓફર ટેન્ડર સબમિટ કરતી વખતે કરવામાં આવી હતી અને આવી ઓફર ઓફરને ઝડપથી સ્વીકારવા માટે વધારાના પ્રલોભન તરીકે આપવામાં આવી તેથી તેનો સ્વીકાર ગેરકાયદેસર અથવા મનસ્વી નથી.

આ અપીલમાં, વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો કે શું અપીલકર્તા-ટેન્ડરે છૂટ સાથે આપેલું ટેન્ડર સ્વીકારી શકાયું હોત અને શું આવી સ્વીકૃતિ અન્ય કોઈ પક્ષના હિતોને અસર કરશે.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવેલ-૧.૧.અમલદારશાહીમાં વિલંબ એ એક કુખ્યાત હકીકત છે અને ટેન્ડરને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં વિલંબથી ટેન્ડરકર્તાને મુશ્કેલી થશે.આવા સંજોગોમાં, જો કોઈ કઠોર વેપારી ટૂંકા ગાળામાં ટેન્ડરને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવે તો રાહત દરની આકર્ષક ઓફર કરે છે, તો એવું ન કહી શકાય કે ઓફર કરેલા દર શરતોને આધિન ઓફર કરવામાં આવે છે.ઓફર કરેલા દર અને છે.જે સમયની અંદર તેમને સ્વીકારવાના છે તે સ્પષ્ટ છે.જ્યાં સુધી આવી ઓફર ટેન્ડર મંગાવવાની શરતો અને નિયમોની વિરુદ્ધ ન હોય ત્યાં સુધી એવું ન કહી શકાય કે આવી ઓફર તેના કાર્યક્ષેત્રમાં નથી.માત્ર એટલું જ જરૂરી છે કે ઓફર ઓછામાં ઓછા ૯૦ દિવસના સમયગાળા માટે ખુલ્લી રાખવી જોઈએ.અપીલકર્તા દ્વારા તે અવધિનું પાલન કરતા રજૂઆત કરવામાં આવેલ.આપવામાં આવેલી છૂટ અથવા છૂટ એ સાધનસામગ્રીમાં ટેન્ડર કરનાર દ્વારા કરવામાં આવેલા રોકાણ પર યોગ્ય વળતર મેળવવા અને લાંબા સમય સુધી મજૂરને નિષ્ક્રિય ન રાખવા માટે ઓફરને ઝડપથી સ્વીકારવા માટેનું એક વધારાનું પ્રલોભન છે, જે વ્યાપારી

વિવેકનો એક ભાગ છે.પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી દરેક દરખાસ્તના વ્યવસાયિક પાસાની ખાતરી કરવી પડશે અને ત્યારબાદ ટેન્ડર સ્વીકારવા અથવા નકારી કાઢવાનો નિર્ણય લેવો પડશે.[૨૮૭-ઈ-જી]

૧.૨.અપીલકર્તાએ ટેન્ડર સાથે રાહત દરની રજૂઆત કરી જ્યારે સામાવાળા નંબર પએ ટેન્ડર ખોલ્યા પછી આવી રજૂઆત કરી .તે કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે કે સામાવાળા નંબર ૫ જે એક સમજદાર ઉદ્યોગપતિ છે તે વ્યવહારને ઝડપી અંતિમ સ્વરૂપ આપવાની સ્થિતિમાં છૂટ અથવા છૂટ આપવાની વ્યાવસાયિક પ્રથાથી વાકેફ નહીં હોય.અપીલકર્તાએ જે રજૂઆત કરી હતી તે ટેન્ડરનો એક ભાગ હતો જ્યારે સામાવાળા નંબર ૫ એ અલગથી અને ખૂબ પછીથી આવી રજૂઆત કરી .અપીલકર્તાની દરખાસ્ત સ્વીકારવામાં રેલવે વહીવટીતંત્ર તરફથી ગેરકાયદેસર અથવા મનસ્વી કંઈ નહોતું, જે ટેન્ડર રજૂ કરતી વખતે જ કરવામાં આવી હતી.

[૨૮૮-બી-સી]

જી. જે. ફર્નાન્ડીઝ વિરુદ્ધ કાર્ટાટક રાજ્ય અને ઓઆરએસ, [૧૯૯૦] ૨ એસસીસી ૪૮૮, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

સિવિલ અપીલ જ્યુરિસડીક્શન-સિવિલ અપીલ નંબર ૪૩૫૯-
૪૩૬૧/૨૦૦૨.

મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટ, જબલપુર ખાતે એલપીએ નંબર
૧૭૩,૧૯૮,૨૧૧/૨૦૦૧ માં ના ૨૭/૦૨/૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને
આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે પ્રકાશ શ્રીવાસ્તવ.

સામાવાળાઓ માટે અનૂપ ચૌધરી અને રણજીત કુમાર, શિવ સાગર
તિવારી, બિશેશ નંદ ઝા, મનીષ સિંઘવી અને અનિલ કટિયાર.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ રાજેન્દ્ર બાબુએ આપ્યો હતો.

પરવાનગી મંજૂર કરવામાં આવી.

પ્રથમ સામાવાળાએ નૌરોઝાબાદમાં તેના ડેપોમાં વિશિષ્ટતાઓ અનુસાર
૭૫,૦૦૦ ક્યુબિક મીટર મશીન ક્ષડ ટ્રેક બેલાસ્ટનો પુરવઠો, વિતરણ અને
સ્ટેકિંગ અને તેને રેલવે વેગનમાં લોડ કરવા સહિત કામની પાંચ વસ્તુઓના

અમલ માટે ટેન્ડર મંગાવ્યા .પુરવઠાનો સમયગાળો ૨૪ મહિના માટે હતો.ટેન્ડર નોટિસની શરતો એવી હતી કે જે દરે પુરવઠો પૂરો પાડવાનો હતો તે શબ્દોમાં તેમજ તેની સાથે જોડાયેલી અનુસૂચિ મુજબ કામની દરેક વસ્તુ સામેના આંકડામાં જણાવવો જરૂરી હતો; કે ટેન્ડર દસ્તાવેજની કોઈપણ ભૂલો અથવા ફેરફાર સાથે રજૂ કરાયેલા ટેન્ડર નકારી કાઢવા માટે જવાબદાર હતા; જો કે, માન્ય સુધારાઓ ટેન્ડર કરનારાઓની યોગ્ય સહી સાથે જોડી શકાય છે; કે ટેન્ડરકારે ટેન્ડરમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી તારીખ સુધી ઓફર ખુલ્લી રાખવી જોઈએ જે ટેન્ડર ખોલવાની તારીખથી ઓછામાં ઓછા ૯૦ દિવસના સમયગાળા માટે હતી; કે શરતોનું ઉલ્લંઘન આપમેળે જમીનમાં પરિણમશે. જામીનગીરી થાપણની; કે ટેન્ડર ફોર્મમાં કોઈપણ શરતોનું પાલન ન કરવા બદલ ટેન્ડર નકારી કાઢવા માટે જવાબદાર હતું.

પાંચ ટેન્ડર પ્રાપ્ત થયા .અપીલકર્તાએ ૨૭/૦૨/૨૦૦૧ પર એક કવર લેટર સાથે પોતાનું ટેન્ડર કર્યું કે જો તેની ઓફર નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં સ્વીકારવામાં આવે તો તેના દ્વારા એવી છૂટ આપવામાં આવશે કે જો તેને ૪૫ દિવસ, ૬૦ દિવસ અને ૭૫ દિવસની અંદર કરાર આપવામાં આવે તો તે તેના દ્વારા આપવામાં આવેલા દરો પર અનુક્રમે ૫ ટકા, ૩ ટકા અને ૨ ટકાની છૂટ આપશે.સામાવાળા નંબર ૫ એ સમાન દરખાસ્ત કરી હતી પરંતુ ટેન્ડર ખોલ્યાના પાંચ દિવસ પછી, જ્યારે અપીલકર્તાએ ટેન્ડર દસ્તાવેજો સાથેના પત્રમાં ટેન્ડર

કરતી વખતે પણ છૂટની આવી રજૂઆત કરી હતી.જોકે, સામાવાળા નંબર પએ ૩૦ દિવસમાં સ્વીકારવામાં આવે તો ૧.૨૫% અને ૪૫ દિવસમાં સ્વીકારવામાં આવે તો ૧ ટકા દર ઘટાડવાની રજૂઆત કરી હતી.પ્રથમ સામાવાળાએ છૂટને આધિન દરો પર અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલ ટેન્ડર સ્વીકાર્યું હતું.તેમના દ્વારા ૧૯/૦૪/૨૦૦૧ પર કરાર કરવામાં આવ્યો હતો.

સામાવાળા નંબર પએ એક રિટ પિટિશન દાખલ કરી જેમાં દાવો કરેલ કે તેમનું ટેન્ડર સ્વીકારવું જોઈતું હતું, કારણ કે તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલા દર સૌથી ઓછા છે.

વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ, જેમની સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલ ટેન્ડરની સ્વીકૃતિને પડકારવામાં આવી હતી, તેમણે એવો મત વ્યક્ત કર્યો કે ટેન્ડર નોટિસમાં અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલ રિબેટના રૂપમાં કરવામાં આવેલી ઓફરનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો નથી અને તે પણ સ્પષ્ટ હતું કે ટેન્ડર ખોલ્યા પછી સામાવાળા નંબર ૫ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઓફરનું કોઈ પરિણામ નથી અને તેમણે અપીલકર્તા અને સામાવાળા નંબર ૫ પાસેથી નવી ઓફર લેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.આ મામલાને ડિવિઝન બેંચમાં અપીલમાં લઈ જવામાં આવ્યો હતો.ડિવિઝન બેંચે કરારના ચુકાદાના પ્રશ્ન પર અનેક નિર્ણયોને સમર્થન આપ્યા પછી જણાવ્યું હતું કે ટેન્ડર નોટિસમાં છૂટ આપીને શરતોના જોડાણ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી, જે ટેન્ડર દસ્તાવેજમાં ફેરફાર કરવા

સમાન હશે, જે અસ્વીકાર્ય છે; ટેન્ડર બિનશરતી હોવું જોઈએ અને જો કોઈ છૂટ હોય તો તે તમામ ટેન્ડરોને સૂચિત કરવામાં આવવી જોઈએ જેથી તેઓ તેમના દરમાં ફેરફાર કરી શકે; તમામ ટેન્ડરોને સમાન અને ન્યાયી રીતે વર્તવું જોઈએ, અને તે આધારે, એવો મત વ્યક્ત કર્યો કે સામાવાળા નંબર ૫નું ટેન્ડર નીચા દરે છે અને તેથી, સ્વીકાર્ય છે અને વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના આદેશને રદ કર્યો . પક્ષકારો સાથે નવી વાટાઘાટો કરવા માટે સિંગલ જજ નિર્દેશ આપે છે. ખંડપીઠે નિર્દેશ આપ્યો હતો કે અપીલકર્તા દ્વારા સામગ્રીનો પુરવઠો તાત્કાલિક બંધ કરવામાં આવે અને સામાવાળા નંબર ૫ પાસેથી તેણે આપેલા દરે બાકીની સામગ્રી લેવામાં આવે. તેથી, હાઈકોર્ટના આદેશ સામે આ અપીલ કરવામાં આવે છે.

આ અદાલત સામાન્ય રીતે સરકાર દ્વારા કરાર કરવાની બાબતોમાં દખલ કરવા માટે અનિચ્છા ધરાવે છે, પરંતુ જો તે ગેરવાજબી, મનસ્વી, દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોવાનું જણાય અથવા ફરજિયાત પ્રક્રિયાઓની અવગણના કરવામાં આવે તો તે આવી કાર્યવાહીને રદ કરવામાં અથવા સુધારવામાં અચકાશે નહીં.

તે સ્થાયી કાયદો છે કે જ્યારે ટેન્ડરની આવશ્યક શરતનું પાલન કરવામાં આવતું નથી, ત્યારે તે ટેન્ડર આમંત્રિત કરનાર વ્યક્તિ માટે તેને નકારી કાઢવા માટે ખુલ્લું છે. શરત આવશ્યક છે કે કોલેટરલ તે તેનું પાલન ન કરવાના

પરિણામના સંદર્ભ દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે.જો જરૂરિયાત પૂર્ણ ન થાય તો ટેન્ડર નકારી કાઢવામાં આવે છે, તો તે ટેન્ડરનો આવશ્યક ભાગ હશે નહીં તો તે માત્ર કોલેટરલ મુદત છે.આ કાનૂની સ્થિતિને જી. જે. ફર્નાન્ડીઝ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્યો, ૧૯૯૦ (૨) એસસીસી ૪૮૮ માં સારી રીતે સમજાવવામાં આવી છે.

વર્તમાન કેસમાં, ટૂંકા પ્રશ્ન જે વિચારણા માટે આવે છે તે એ છે કે શું છૂટ સાથે અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરાયેલ ટેન્ડર સ્વીકારી શકાયું હોત અને શું આવી સ્વીકૃતિ અન્ય કોઈ પક્ષના હિતોને અસર કરશે.

અપીલકર્તાએ આપેલા દર નક્કી કર્યા પછી તેના દ્વારા કરવામાં આવેલા ટેન્ડર સાથે ૨૭/૦૨/૨૦૦૧ તારીખના પત્રમાં પણ નીચેની શરતોમાં નોંધ સાથે અમુક સંજોગો દર્શાવવામાં આવ્યા છે:—

"નોંધ:— જો મારી તરફેણમાં ટેન્ડરને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવે તો હું

રજૂઆત કરવા માંગુ છું:

(એ) ૪૫ દિવસની અંદર દરમાં ૫ ટકાનો ઘટાડો;

(બી) ૬૦ દિવસની અંદર દરમાં ૩ ટકાનો ઘટાડો;

(સી) ૭૫ દિવસની અંદર દરમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો;

(ડી) શક્ય તેટલી વહેલી તકે મશીનરીનો ઉપયોગ કરવો.

અમલદારશાહીમાં વિલંબ એ એક કુખ્યાત હકીકત છે અને ટેન્ડરને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં વિલંબથી ટેન્ડર કરનારને મુશ્કેલી થશે.આવા સંજોગોમાં, જો કોઈ કઠોર વેપારી ટૂંકા ગાળામાં ટેન્ડરને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવે તો રાહત દરની આકર્ષક ઓફર કરે છે, તો એવું ન કહી શકાય કે ઓફર કરેલા દર શરતોને આધિન છે.ઓફર કરેલા દર સ્પષ્ટ છે અને જે સમયની અંદર તેમને સ્વીકારવાના છે તે પણ સ્પષ્ટ છે.જ્યાં સુધી આવી ઓફર ટેન્ડર મંગાવવાની શરતો અને નિયમોની વિરુદ્ધ ન હોય ત્યાં સુધી એવું ન કહી શકાય કે આવી ઓફર તેના કાર્યક્ષેત્રમાં નથી.માત્ર એટલું જ જરૂરી છે કે ઓફર ઓછામાં ઓછા ૯૦ દિવસના સમયગાળા માટે ખુલ્લી રાખવી જોઈએ.અપીલકર્તા દ્વારા તે અવધિનું પાલન કરવાની રજૂઆત કરવામાં આવી છે.આપવામાં આવેલી છૂટ અથવા છૂટ એ સાધનસામગ્રીમાં ટેન્ડર કરનાર દ્વારા કરવામાં આવેલા રોકાણ પર યોગ્ય વળતર મેળવવા અને લાંબા સમય સુધી મજૂરને નિષ્ક્રિય ન રાખવા માટે ઓફરને ઝડપથી સ્વીકારવા માટેનું એક વધારાનું પ્રલોભન છે, જે વ્યાપારી વિવેકનો એક ભાગ છે.પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી દરેક દરખાસ્તના વ્યવસાયિક પાસાની ખાતરી કરવી પડશે અને ત્યારબાદ ટેન્ડર સ્વીકારવા અથવા નકારી કાઢવાનો નિર્ણય લેવો પડશે.

હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આ આધાર પર કાર્યવાહી કરી હતી કે છૂટછાટની રજૂઆત ટેન્ડરની શરતોની વિરુદ્ધ છે પરંતુ અમે તેનાથી વિપરીત પ્રદર્શન કર્યું છે.

હવે અપીલકર્તાએ ટેન્ડર સાથે રાહત દરની રજૂઆત કરી હતી જ્યારે સામાવાળા નંબર ૫એ ટેન્ડર ખોલ્યા પછી આવી રજૂઆત કરી હતી.એવી કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે કે સામાવાળા નંબર ૫ જે એક સમજદાર વેપારી છે તે વ્યવહારને ઝડપી અંતિમ સ્વરૂપ આપવાની સ્થિતિમાં છૂટ અથવા છૂટ આપવાની વ્યાવસાયિક પ્રથાથી વાકેફ નહીં હોય.અપીલકર્તાએ જે રજૂઆત કરી હતી તે ટેન્ડરનો જ એક ભાગ હતો જ્યારે સામાવાળા નંબર ૫ એ અલગથી અને ખૂબ પછીથી આવી રજૂઆત કરી હતી.અપીલકર્તાની દરખાસ્ત સ્વીકારવામાં રેલવે વહીવટીતંત્ર તરફથી ગેરકાયદેસર અથવા મનસ્વી કંઈ નહોતું, જે ટેન્ડર રજૂ કરતી વખતે જ કરવામાં આવી હતી.

પરિણામે, અમે હાઈકોર્ટની બંને ડિવિઝન બેંચ અને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશોને રદ કરીને આ અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને રિટ પિટિશનને રદ કરીએ છીએ.ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.